AVİM Yorum • No: 2025 / 23 • Mart 2025

TERÖRİZMDEN İŞGAL VE KATLİAMA: GILBERT LEVON MINASSIAN

Maxime GAUIN

Bu yazı, ilk olarak 28 Şubat 2025te AVİM tarafından yayınlanmış İngilizce bir makalenin Türkçe çevirisidir.

Geçtiğimiz günlerde internette ortaya çıkan bir videoda, Gürcü bir blog yazarı olan Tako Tamuna'nın röportaj yaptığı emekli Ermeni Albay Gilbert Levon Minassian, Hocalı katliamındaki (Şubat 1992) rolünü utanmadan itiraf etmiştir:

> - Siz de mi Hocalı'daydınız?
>
> - Evet, Hocalı benim işim. Azerbaycanlılar beni arıyor. Kaç kere bıçakladığımı [öldürdüğümü] sayamam. İşte böyle canım [işler böyle yürüyor canım].

Bu itiraf, 1992'de işgalci Ermeni birliklerinin komutanı ve daha sonra Ermenistan Cumhurbaşkanı (2008-2018) olan Serj Sarkisyan'ın verdiği röportajı anımsatmaktadır:

> Hocalı'dan önce Azerbaycanlılar bizimle dalga geçtiklerini düşünüyorlardı, Ermenilerin sivil halka karşı el kaldıramayacak insanlar olduğunu düşünüyorlardı. Tüm bunlara bir son vermemiz gerekiyordu. Ve tam da öyle de oldu."[1]

Rus Ermenilerinden oluşan Sovyet 366. Alayı, katliamın ana failleri arasındaydı.[2] *Human Rights Watch* (İnsan Hakları İzleme Örgütü) raporuna göre, Ermeni güçleri silahsız sivilleri ve savaş dışı kalmış askerleri öldürmüş, evleri yağmalamış ve bazen de yakmıştır."[3] Aynı örgüt, kurbanların kısmi bir listesini yayınlamıştır.[4] Yabancı gazeteciler, öldürülen Hocalı sakinlerinden en az üçünün kafa derilerinin yüzüldüğünü gözlemlemiştir.[5] Azerbaycanlı yetkililer, 106sı kadın ve 63ü çocuk olmak üzere, 613 sivilin öldürüldüğünü tespit etmiştir.

Kendini insanlığa karşı suçlu olarak tanımlayan Gilbert Levon Minassian'ın hayatının seyrini hatırlamakta yarar vardır. Kendisi 1970'lerin sonunda Komünist Öğrenciler Birliğinin bir üyesiydi. 1980 civarında, Fransa'daki (Sovyet yanlısı[6]) Ermenistan'ın Kurtuluşu için Ermeni Gizli Ordusunun (ASALA) siyasi kanadına katılmıştır. ASALAnın söz konusu siyasi kanada ilk önce Ermeni Kurtuluşu, sonra da Ermeni Ulusal Hareketi (EUH) adını almıştır. EUH; ASALA'nın lojistik ağının işletilmesi,[7] örgütün saldırılarının faillerinin ülke dışına sızdırılması[8] ve -Türk diplomatik kaynaklara göre- teröristlere hedeflerinin belirlenmesi için gizli kapaklı işler yapan kurum görevi görmüştür.[9] Ağustos 1983'te EUH, ASALAnın bölünmesinde Monte Melkonyanın yanında yer almıştır. Minassian da aynı

tercihi yapmış ve EUHnin siyasi bürosunun bir üyesi olmuştur.

Söz konusu bölünme her şeye rağmen tutuklanan ASALA teröristlerinin avukat masraflarının EUH tarafından finanse edilmesini durdurmamış, hatta bu grubu ASALA propagandasını desteklemekten bile vazgeçirmemiştir. Nitekim EUH adına konuşan Minassian, 17 Mart 1984 tarihinde Marsilya'daki Fransa Ermeni Gençliği (Hınçak Partisi tarafından yönetilmekteydi) merkezinin bombalanmasını Türk hükümeti tarafından kontrol edilen bir faşist örgüte atfetmiştir.[10] Gerçekte bu bombalama, 1981 ve 1984 yıllarında Fransa'daki Ermeni derneklerine yönelik diğer tüm saldırılar ile benzer şekilde ASALA'nın sahte bayrak operasyonlarıydı (yanıltma harekâtı). 1985 yılında Monte Melkonyanın zulasında ele geçirilen ve 1986'daki yargılanması sırasında okunan belgeler söz konusu gerçekleri gün yüzüne çıkarmıştır.[11]

28 Temmuz 1984'te Melkonyan, EUHnin faaliyetlerini finanse eden bir posta aracına düzenlenen saldırıda yer almıştır. Aynı yıl, 2 Ağustos'ta tutuklanan ve hakkında dava açılan Minassian, 28 Temmuz 1987'de kaçarak Fransa'yı terk etmiştir. 1989'da gıyabında ömür boyu hapse mahkûm edilmiştir.[12] Fransadan sonra Yunanistan'a, oradan da Yugoslavya'ya kaçmıştır. Bu tercihler şaşırtıcı değildir, zira Yunanistan 1988 yılında ASALA lideri Hagop Hagopyan'ın Atina'da öldürülmesine kadar Ermeni terörizmini desteklemiştir.[13] Yugoslavya, Belgrad'daki Türk Büyükelçisi Galip Balkar'a suikast düzenleyen ve Ermeni Devrimci Federasyonu üyeleri olan Harutyun Levonyan ve Raffi Elbakyan'ı Mart 1983'te tutuklamış ve Mart 1984'te yirmi yıl hapse mahkûm etmiştir. Ancak 1980'lerin ikinci yarısında Slobodan Miloseviç tarafından şekillendirilen Sırp milliyetçiliğinin en saldırgan türü, 1948'den beri hâkim olan reforme edilmiş (yumuşatılmış) Komünizmin yerini almaya başlamıştı. Levonyan, Minassian'ın kaçışından bir ay önce, Haziran 1987'de resmi olarak tıbbi nedenlerle serbest bırakılmıştır. Miloseviç, Yugoslavya Devlet Başkanı olarak 1990 yılında Elbekian için af emri vermiştir.[14]

Monte Melkonyan ise yasadışı silah, patlayıcı madde ve sahte kimlik belgeleri bulundurmaktan altı yıl hapis (iki yılı ertelenmiştir), para cezası ve serbest bırakıldıktan sonra Fransız topraklarından daimi olarak men cezasına çarptırılmıştır. 10 Ocak 1989'da Melkonyanın serbest bırakılması ve (daha uzun bir cezaya çarptırılacağı) Amerika Birleşik Devletleri'ne gönderilmesi kararı açıklanmıştır. Melkonyanın avukatları bu karara itiraz etmiştir. Minassian bir telefon kulübesine giderek *Le Parisien* gazetesinin merkezini aramış ve Melkonyanın ABD'ye iade edilmesi halinde Fransa'da kanlı bombalama eylemleri gerçekleştireceği tehdidinde bulunmuş ve ömür boyu hapse mahkûm edildiği için kendi kaderini umursamadığını eklemiştir. Melkonyan sonunda (1990'da yıkılan ve Kuzey Yemen'le birleşen Komünist bir devlet olan) Güney Yemen'e[15] sürülmüştür. Melkonyan da arkadaşı Minassian gibi 1990 yılında Ermenistan'a giderek, Ermeni ordusunda subay olmuş, Karabağ'ın işgaline ve Azerbaycanlı sivillerin memleketlerinden kovulmasına sebep olan harekatlara katılmıştır. Melkonyan 1993'te Azerbaycan askerleri tarafından çatışmada öldürülmüştür.[16] Haziran 1989'dan Ocak 1990'a kadar Doğu Avrupa'da Komünist bloğun çöküşü ve Türklere karşı yürütülen Ermeni terörizminin bastırılmasına yönelik faaliyetlerin artması bağlamında (1984 ve 1986'da Sassounian davaları, 1985'te Orly bombalaması davası, 1986'da Ottawa'daki Türk büyükelçiliğine saldırı davası -hepsi ömür boyu hapis cezasıyla sonuçlanmıştır); yetmiş yıllık Sovyet işgali nedeniyle zayıflamış olan Azerbaycan,

Türk diplomatik misyonlarından ve Batı havaalanlarından daha kolay bir hedef haline gelmişti.

Gilbert Levon Minassian, zaman aşımından ve 2004 yılında Adalet Bakanlığı tarafından yapılan hukuki bir hatadan yararlanarak Fransa'ya geri dönmüş, ancak 1989'daki cezasının gözden geçirilmesini asla talep etmemiştir. Azerbaycanlılarla tekrar savaşmak için 2020 yılında Ermenistan'a geri dönmüştür. Azerbaycan Büyükelçiliği bu nedenle Aralık 2020'de kendisi hakkında şikâyette bulunmuştur.[17] Yakın zamanda ortaya çıkan videosunun da gösterdiği üzere, Minassian geçmişte işlediği zulüm ve şiddetten dolayı pişmanlık duymuyor gibi görünmektedir. Bu ise aşırılık yanlısı ideolojilerin tehlikeli ve yozlaştırıcı etkisini gözler önüne sermektedir.

Resim: Gilbert Levon Minassian Kaynak: Valentine Vermeil, Le Journal du Dimanche (JDD)

[1] Thomas de Waal, *Black Garden. Armenia and Azerbaijan Through Peace and War*, New York-London: New York University Press, 2013, ss. 184-185.

[2] A.g.e., s. 183.

[3] https://www.hrw.org/reports/1993/WR93/Hsw-07.htm. Ayrıca bakınız: Response to Armenian Government Letter on the town of Khojaly, Nagorno-Karabakh, 23 Mart 1997, https://www.hrw.org/news/1997/03/23/response-armenian-government-letter-town-khojaly-nagorno-karabakh

[4] *Bloodshed in the Caucasus. Escalation of the Armed Conflict in Nagorno-Karabakh*, 1992, ss. 55-61.

[5] « Alors que les combats s'intensifient M. Bush réclame un cessez-le-feu au Karabakh Agdam, ville fantôme», *Monde*, 14 Mart 1992, https://www.lemonde.fr/archives/article/1992/03/14/alors-que-les-combats-s-intensifient-m-bush-reclame-un-cessez-le-feu-au-karabakh-agdam-ville-fantome_3877060_1819218.html

[6] Armand Gaspard (Gasparian), *Le Combat arménien*, Lausanne : LÂge dhomme, 1984, s. 71

[7] Örgüt Temmuz 1982'de dağıtıldı ve 1985 yılında mahkûm edilen tüm üyeler aynı zamanda EUH üyesiydi: Richard Mels, 30 mois avec sursis pour Charles Sansonetti et Katchadur Gulumian, *Hay Baykar*, 25 Kasım 1985, s. 5. ASALA 1982 sonunda ikinci bir ağ kurdu ve bu ağ Orly bombalamasından sonra dağıtıldı. Tüm üyeler, yine, ayrıca EUH üyesiydi: Cinq complices dans lattentat dOrly sont condamnés à des peines de prison, *Le Monde*, 24 Aralık 1984,

https://www.lemonde.fr/archives/article/1984/12/24/cinq-complices-dans-l-attentat-d-orly-sont-condamnes-a-des-peines-de-prison_3022429_1819218.html Bu dava, Orly bombalaması davasıyla birlikte, Fransa'daki Ermeni milliyetçileri için en acı verici davaydı: Procès des boucs émissaires de la répression anti-arménienne à Créteil, *Hay Baykar*, 12 Ocak 1985, ss. 4-8.

[8] Bobigny: la solidarité arménienne condamnée, *Hay Baykar*, 10 Mayıs, 1985, ss. 8-9.

[9] Tunç Üğdül, *Diplomasi Cephesi - Hariciyeci Bir Çiftin 40 Yılı* (1980-2020), İstanbul: Remzi Kitabevi, 2022, ss. 38-39.

[10] Les auteurs de l'attentat de Marseille ont pris le risque de tuer, *Le Monde*, 20 Mart 1984, https://www.lemonde.fr/archives/article/1984/03/20/les-auteurs-de-l-attentat-de-marseille-ont-pris-le-risque-de-tuer_3015806_1819218.html

[11] Laurent Greilsamer, Les archives sanglantes du terrorisme arménien, *Le Monde*, 1 Aralık 1986, https://www.lemonde.fr/archives/article/1986/12/01/les-archives-sanglantes-du-terrorisme-armenien_2931870_1819218.html

[12] À Aix-en-Provence Mandat darrêt contre un responsable du Mouvement national arménien, *Le Monde*, 30 Temmuz 1987, https://www.lemonde.fr/archives/article/1987/07/30/a-aix-en-provence-mandat-d-arret-contre-un-responsable-du-mouvement-national-armenien_4045379_1819218.html ; Aziz Zemouri, Une plainte en France contre les combattants français du Haut-Karabakh, *Lepoint.fr*, 29 Aralık 2020, https://www.lepoint.fr/societe/une-plainte-en-france-contre-les-combattants-francais-du-haut-karabakh-29-12-2020-2407381_23.php

[13] Gaïdz Minassian, *Guerre et terrorisme arméniens*, Paris, Presses universitaires de France, 2002, ss. 44, 83, 105 ve 125.

[14] Bilâl N. Şimşir, *Şehit Diplomatlarımız (1973-1994)*, Ankara-İstanbul, Bilgi Yayınevi, 2000, vol. II, ss. 687-689.

[15] Markar Melkonian, My Brothers Road. An American Fateful Journey to Armenia, London-New York: I. B. Tauris, 2007, ss. 166-167.

[16] A.g.e., passim.

[17] Aziz Zemouri, Une plainte en France contre les combattants français du Haut-Karabakh, Lepoint.fr, 29 Aralık 2020, https://www.lepoint.fr/societe/une-plainte-en-france-contre-les-combattants-francais-du-haut-karabakh-29-12-2020-2407381_23.php

Yazar Hakkında :

Atıfta bulunmak için: GAUIN, Maxime. 2026. "TERÖRİZMDEN İŞGAL VE KATLİAMA: GILBERT LEVON MINASSIAN." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2025 / 23. Mart 11. Erişim Kasım 20, 2026. https://avimbulten.org/public/tr/Yorum/TERORIZMDEN-ISGAL-VE-KATLIAMA-GILBERT-LEVON-MINASSIAN

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır